

VVS-NOTA

ERASMUS MUNDUS 2009-2013

obv VVS-standpunt 13 mei 2004

1. INLEIDING

Het Erasmus Mundus programma werd op 5 december 2003 goedgekeurd door het Europees Parlement en de Raad. Erasmus Mundus is een samenwerkings- en mobiliteitsprogramma voor hoger onderwijs van de Europese Unie. Officieel wordt het project omschreven als een "programma voor de verhoging van de kwaliteit van het hoger onderwijs en de bevordering van het intercultureel begrip door middel van samenwerking met derde landen." Het programma moet Europa als centre of excellence promoten in derde landen en zo de aantrekkelijkheid (attractiveness) verhogen. Derde landen zijn daarbij landen die niet tot de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte behoren, of kandidaatlid voor de EU zijn. De Europese Commissie kadert Erasmus Mundus in het Bologna Proces en de Lissabon strategie.

De eerste fase van dit programma loopt van 2004 tot 2008. De Europese Commissie werkte ondertussen al een voorstel uit voor Erasmus Mundus II dat moet lopen van 2009 tot 2013. Dit voorstel werd door de Commissie goedgekeurd op 12 juli 2007 en zal nu in het Europees Parlement besproken worden. VVS sprak zich in het verleden meermaals uit tegen het Erasmus Mundus programma. In deze nota toetsen we het nieuwe voorstel aan het VVS-standpunt en bekijken we of er sprake is van een verbetering of niet.

2. ERASMUS MUNDUS I (2004-2008)

2.1. DE ACTIEPUNTEN

Het huidige programma bestaat uit vier actiepunten: het organiseren van masteropleidingen van de Europese Unie, beurzen voor studenten uit derde landen voor deze opleidingen, partnerschappen met instellingen in derde landen, en vergroten van de aantrekkelijkheid van het Europese onderwijs. De beurzen zijn royaal, maar slechts een zeer kleine groep van studenten komen hiervoor in aanmerking. Het programma kan wel rekenen op erg veel geld. Voor 2004-2008 bedroeg het budget 230 miljoen euro. Het jaarbudget steeg gestaag en bedraagt voor 2008 zo'n 94 miljoen euro.

Actiepunt 1: Masteropleidingen van de Europese Unie

Deze Masteropleidingen dienen ingericht te worden aan drie verschillende instellingen die zich tevens in drie verschillende lidstaten bevinden (hierna consortium genoemd). Het gaat hier dus over 'joint degrees.' Tijdens de opleiding dient de student ten minste aan twee van de drie instellingen te studeren. De talen van het consortium dienen ondersteund te worden. Bij deze masteropleiding moet een minimum aantal plaatsen gereserveerd worden voor studenten uit derde landen.

Actiepunt 2: Beurzen

Voor de opleidingen beschreven in het eerste actiepunt worden beurzen voorzien voor masterstudenten en academici uit derde landen. Deelname door vrouwen en kansarme studenten wordt aangemoedigd. Ook raadt het voorstel van besluit aan om in de selectieprocedure voor de beurzen een clause te voorzien om braindrain tegen te gaan. Het consortium bepaalt wie een beurs krijgt (aanvragen dienen dan ook gericht te worden aan een instelling van het consortium). Per student uit een derde land wordt ongeveer € 21000 voorzien. Dit bedrag omvat 10 maandtoelagen (20 maanden voor een tweejarige master) van € 1600, reiskosten voor € 1000, inschrijvingsgeld van € 4000 en een ziekteverzekering. Er worden zo'n 2000 beurzen per jaar uitgekeerd. Een bezoeken academicus in het kader van een Europese master krijgt € 13000: drie maandtoelagen van € 4000 en € 1000 reiskosten.

Actiepunt 3: Partnerschappen met instellingen voor hoger onderwijs in derde landen

Structurele banden tussen het consortium dat een Erasmus Mundus master aanbiedt en instelling(en) in derde landen kunnen financieel ondersteund worden door de EU. Een gevarieerde geografische spreiding van de deelnemende derde landen dient in acht genomen te worden bij het toekennen van de steun. De Europese studenten die ingeschreven zijn voor de masteropleiding kunnen een bepaalde tijd studeren aan de instelling in het derde land. De erkenning van de studieperiode aan de gastinstelling (niet Europees) wordt gegarandeerd. De partnerships met instellingen uit derde landen wordt ondersteund met € 45000 per partnership. Europese studenten die een periode aan de partnerinstelling wensen te studeren worden ondersteund met gemiddeld € 3100: 3 maandtoelagen van € 700 en € 1000 reiskosten.

Actiepunt 4: Vergroting van de aantrekkelijkheid

De EU zal promotiecampagnes voor het Europese hoger onderwijs financieren. Ook gemeenschappelijke initiatieven en netwerken kunnen steun krijgen. Ten slotte zal de alumni werking van de Erasmus Mundus afgestudeerden op steun kunnen rekenen.

Later werd nog **het Erasmus Mundus External Cooperation Window** toegevoegd, wat een samenwerking is tussen de EuropeAid Cooperation en het Erasmus Mundus programma. Deze actie is gericht op studenten- en docentenmobiliteit tussen hoger onderwijsinstellingen van Europa en derde landen uit bepaalde regio's. In het begin bleek Erasmus Mundus namelijk vooral studenten uit Azië aan te trekken. Daarom werd er een Westelijk Balkan-Window en een ACP-Window ontwikkeld. Deze actie wordt op een andere wijze gefinancierd.

2.2. ERASMUS MUNDUS IN VLAANDEREN

Het is niet eenvoudig om cijfermateriaal te vinden voor **gezamenlijke Erasmus Mundus opleidingen** in Vlaanderen. Volgens het Hoger Onderwijsregister zijn er in Vlaanderen momenteel zes initiële Erasmus Mundus Master opleidingen en twee Erasmus Mundus Master courses die als Manama worden aangeboden. De Ugent is betrokken bij vijf EM-opleidingen, de KULeuven bij twee, de VUB en de Kaho Sint-Lieven bij elk één. Erasmus Mundus in Vlaanderen speelt zich dus voornamelijk af op de universiteiten.

Op **decretaal** vlak werden er enkele uitzonderingen doorgevoerd voor Erasmus Mundus opleidingen. Zo mogen Erasmus Mundus opleidingen volledig in een andere taal gedoceerd worden, mochten ze vroeger starten met het aanbieden van Masterprogramma's en kregen erkende programma's een overgangsaccreditatie. Ook voor de studieduur werd er een uitzondering voorzien.

De hoogte van het **studiegeld** is afhankelijk van de aard van de opleiding van de nationaliteit van de student. Voor de gewone masteropleidingen moeten Vlaamse studenten het gewone studiegeld betalen. Deze regeling geldt ook voor studenten afkomstig uit de Europese Unie en Europese Economische Ruimte dankzij het non-discriminatiebeginsel van de EU. Aan studenten uit andere landen kan verhoogd studiegeld gevraagd worden. Daar staat geen limiet op. Voor de Manama's kan ook verhoogd studiegeld gevraagd worden, zowel voor Vlaamse als voor buitenlandse studenten. Dit studiegeld kan oplopen tot 5400 euro, en zelfs 24 790 euro als de instelling meent bijzondere omstandigheden (zoals het internationale karakter van de opleiding) te kunnen invoeren.

Studenten die zich inschrijven voor een initiële Erasmus Mundus opleidingen moeten vaak echter hoger inschrijvingsgeld betalen dan het decretaale Vlaamse maximum. Via het consortium worden deze namelijk omzeild. Het inschrijvingsgeld wordt op niveau van het consortium vast gelegd en verdeeld.

Vlaamse studenten kunnen op twee manieren deelnemen aan Erasmus Mundus: ze kunnen een Erasmus Mundus opleiding volgen of ze kunnen met een beurs voor een korte periode in een derde land gaan studeren. Vlaamse studenten die een Erasmus Mundus opleidingen volgen komen niet in aanmerking voor een Erasmus Mundus beurs. Indien het om een initiële opleiding gaat kunnen ze wel een beurs aanvragen bij de Vlaamse gemeenschap. Deze ligt echter opmerkelijk lager. Ze kunnen eventueel ook een gewone Erasmusbeurs krijgen voor het deel van de opleiding dat ze in het buitenland volgen.

2.3. ERASMUS MUNDUS I: GEMISTE KANS

Het Erasmus Mundus programma is algemeen genomen een gemiste kans, zo stelde VVS in 2004. De grondgedachte van het project, namelijk de circulatie van kennis is op zich wel positief. De manier waarop deze uitgewerkt wordt is dat minder. VVS heeft dan ook heel wat op te merken bij het initiatief. We herhalen enkele opmerkingen uit 2004:

- VVS stelt zich vragen bij de **kwaliteit** van het aangeboden onderwijs in het kader van een joint degree. De meerwaarde van joint degrees, waarbij men in verschillende landen aan verschillende instellingen studeert, wordt betwist. VVS twijfelt niet aan de kwaliteit van de afzonderlijke opleidingen, maar wel aan de meerwaarde van de formule waarbij een opleiding in de vorm van een joint degree wordt aangeboden. Joint programmes zijn moeilijk te organiseren. Het vergt heel wat meer coördinatie en het is duurder om te organiseren. VVS betwijfelt of joint programmes in de praktijk wel werken. Bovendien zijn zo'n joint degree slechts in enkele Europese landen wettelijk toegelaten. Er zijn tevens veel erkenningsproblemen met joint degrees. VVS gaat steeds uit van het standpunt dat onderwijs kwalitatief van hoogstaand niveau dient te zijn en stelt zich dan ook vragen bij het gebruik van deze onderwijsmethode.
- Het programma is **elitair**. Door slechts enkele beurzen ter beschikking te stellen aan niet-Europese studenten per Master opleiding, creëert men een elitaire toegang tot het programma. Iedereen die buiten de selectie valt zal de volle pot mogen betalen. De bedragen van de beurzen zijn van een dergelijke grootte dat er gemakkelijk een gans gezin van kan onderhouden worden. Meer en lagere beurzen zou dus een concrete oplossing kunnen zijn. VVS pleit voor een zo breed mogelijke toegang tot het Master programma. Het feit dat EU-studenten geen enkele vorm van financiële steun kunnen krijgen voor het volgen van Europese Master zorgt voor een grote drempel en is onrechtvaardig. Vanuit het standpunt van de Europese studenten zorgt Erasmus Mundus voor een elitaire opleiding. Mocht het de EU menens zijn om de kwaliteit van het Europese hoger onderwijs uit te spelen, zou het beter zijn om eens de belangrijkste troeven aan te halen, namelijk betaalbaar en kwalitatief onderwijs.
- Erasmus Mundus mag geen **braindrain** veroorzaken. Dat staat ook zo in het besluit. Het is echter de bevoegdheid van de instellingen om hiervoor te zorgen. De EU volgt hier zoals dikwijls een zeer ambigue beleid. Aan de ene kant wil men de meest competitieve kenniseconomie ter wereld worden (Lissabon doelstellingen), anderzijds moeten studenten in theorie terugkeren naar hun eigen land na het voltooien van hun opleiding. Enige coherentie in het

braindrain beleid zou geen overbodige luxe zijn. VVS erkent de meerwaarde dat het volgen van onderwijs aan een Europese instelling kan bieden voor studenten uit armere landen. Er moet echter gestreefd worden naar een evenredige terugvloei van kennis naar deze landen. Onderwijs kan ook een vorm van ontwikkelingssamenwerking zijn.

2.4. EVALUATIE ERASMUS MUNDUS I

2.4.1. Tussentijds evaluatierapport en impact assessment

In 2007 werd er een tussentijdse evaluatie gemaakt van het Erasmus Mundus programma. Deze leidde tot tien aanbevelingen. De Europese Commissie was het grotendeels eens met de aanbevelingen en zou hier rekening mee houden bij het uitwerken van een nieuw voorstel. De aanbevelingen waren:

1. Er moeten ook beurzen komen voor studenten uit de EU voor de Erasmus Mundus opleidingen in Europa.
2. Erasmus Mundus moet worden uitgebreid met doctoraten, zowel voor de opleidingen als de beurzen.
3. Instellingen uit derde landen moeten als volledige en gelijkwaardige partner kunnen deelnemen.
4. Het Erasmus Mundus programma moet worden samengevoegd met het Atlantis programma en het samenwerkingsprogramma met Canada.
5. Systematisch moeten er meer stageplaatsen worden aangeboden aan Erasmus Mundus studenten.
6. De nationale structuren moeten door de lidstaten gefinancierd blijven.
7. De Europese Commissie moet haar aandacht richten op kwaliteitsborging van de Erasmus Mundus opleidingen.
8. Het comitologiebeginsel voor toekenning van beurzen moet verlaten worden om de selectieprocedure te versnellen.
9. De beurzen voor studenten uit derde landen (21000 euro) moeten niet worden verlaagd en de beurzen moeten uniform blijven. Het gemeenschappelijk tarief voor collegegeld dat door de consortia wordt vastgesteld moet gehandhaafd worden.
10. De financiële steun voor de consortia die een gezamenlijke opleiding aanbieden (nu 15000 euro) moet verhoogd worden.

Voor VVS staan er wel enkele vreemde stellingen in het evaluatierapport. Zo zouden de beurzen de **toegankelijkheid** van het Europese hoger onderwijs verhogen. Dit is toch wel een zeer vreemde interpretatie van het begrip toegankelijkheid. Slechts een zeer kleine groep studenten kon aanspraak maken op een beurs. Alle beurzen werden opgesoupeerd en slechts 1 aanvraag op 7 werd ingewilligd met een beurs. Heel wat studenten konden dus niet met financiële steun deelnemen aan het programma. VVS ziet niet in hoe er dus sprake kan zijn van een grotere toegankelijkheid.

Verder stelt men dat de **beurzen** niet verlaagd mogen worden. VVS is het daar alleszins niet mee eens. De hoogte van de beurzen is niet bepaald op basis van de hoogte van de inschrijvingsgelden en studiekosten. De beurzen dienen namelijk niet om het Europese hoger onderwijs te democratiseren. De beurzen worden gebruikt als financieel lokkertje voor excellente studenten en moesten daardoor concurrentieel zijn met beurzen van gelijkaardige programma's. VVS is uiteraard niet tegen hoge beurzen, zolang ze zijn afgestemd op de te maken kosten en een grote groep bereiken.

Opvallend is dat het rapport duidelijk maakt dat er nogal wat **onevenwichten** zijn ontstaan. Zo zijn er weinig Erasmus Mundus opleidingen in sommige Europese landen. De Erasmus Mundus opleidingen zijn voornamelijk technische of natuurwetenschappelijke opleidingen. Er zijn geen aanbevelingen die dit moeten rechtzetten.

Verder werd er ook een **impact analyse** gemaakt, op basis van een consultatie van experts, stakeholders en een online consultatie. De impact analyse onderzocht of het programma moest worden verder gezet in bestaande vorm of in licht gewijzigde vorm, of dat het programma na 2008 moet worden stopgezet. Volgens de impact analyse moet het programma worden verder gezet maar dringen enkele wijzigingen zich op. De wijzigingen die worden voorgedragen in de assessment sluiten aan bij de eerder vernoemde aanbevelingen van het tussentijdse evaluatierapport. De resultaten zijn gebaseerd op enquêtes die grotendeels werden afgenomen bij mensen die reeds deelnamen aan het programma. Dit zijn dus mensen die sowieso positief staan ten opzichte van het programma. Het is dan ook weinig verrassend dat het afvoeren van het Erasmus Mundus programma hier weinig steun kreeg. Studentenorganisaties zoals VVS, maar ook ESU, de European Students' Union, dat meer dan miljoen Europese studenten vertegenwoordigt, zijn minder enthousiast over het programma.

2.4.2. VVS evaluatie

VVS blijft nog steeds gekant tegen het Erasmus Mundus programma. De evaluatie en de impact assessment gaat niet in op de pijnpunten die VVS aanhaalde. VVS stelde dat Erasmus Mundus **elitair** zou zijn. Uit de cijfers blijkt dat het aantal deelnemers inderdaad zeer beperkt is. De verwachte output voor 2004-2008 was: 150 EM Master Courses, 6000 beurzen voor inkomende studenten uit derde landen, 1000 beurzen voor inkomende academici uit derde landen, 60 Partnerschappen, 4400 beurzen voor uitgaande EU studenten, 900 beurzen voor uitgaande EU-academici en 50

attractiveness projecten. In december 2006 haalde men nog niet eens de helft ervan.¹ Dit is wel heel mager in vergelijking met de doelstelling van het Erasmus programma dat deel is van het Levenslang Leren programma. Daarmee wil men drie miljoen individuele deelnemers internationaal mobiel maken tegen 2013.

Er zijn, voor zover ons bekend, geen cijfers beschikbaar over de socio-economische achtergrond van de deelnemers. Wel blijkt dat er meer mannelijke dan vrouwelijke deelnemers zijn. Een studie naar deelname van **kansengroepen** aan de Erasmus Mundus opleidingen en de verdeling van de beurzen over kansengroepen dringt zich op. Om een sociaal beleid te voeren volstaat het niet om royale beurzen te voorzien. De beurzen moeten ook een grote groep bereiken en moeten op correcte wijze worden toegediend. Dat eerste gaat niet wegens de beperking van het aantal beurzen. Het tweede hangt af van de toewijzingsprocedure. Momenteel wordt eigenlijk exclusief gekeken naar studieprestaties voor het uitkeren van studiebeurzen. Uit onderzoek blijkt echter dat prestatiebeurzen weinig sociaal zijn. Studieprestaties zijn in vele landen gecorreleerd aan socio-economische achtergrond. In Vlaanderen stapte men reeds in 1971 af van een systeem van prestatiebeurzen. Via Erasmus Mundus werd dit principe sluiks heringevoerd. Het Europese beleid en de implementatie in Vlaanderen gaan duidelijk in tegen de beleidskeuze die in Vlaanderen gemaakt werd.

VVS is verder nog steeds niet overtuigd van de pedagogische meerwaarde van joint programmes. Verschillende studies en evaluaties hebben heel wat **onderwijsproblemen** aan het licht gebracht: opleidingsprogramma, opleidingsdoelstellingen, quoterings- en examinering, evenwichtige spreiding van studenten, taalproblemen, coördinatie, betrokkenheid van onderwijzend personeel, etc. Ook op het vlak van de organisatie van zowel interne als externe kwaliteitszorg zijn er tal van problemen. Onderzoek met betrekking tot de kwaliteit van joint programmes, zoals het EUA joint masters project en het TEEP I project van ENQA, toonden aan dat de kwaliteit van dit soort programma's wel sterk verbeterd kon worden. Dat is natuurlijk zeer bizar voor een programma dat draait om kwaliteit.

Er is ook een probleem ontstaan met **inschrijvingsgelden**. De regeling omtrent studiegelden varieert van land tot land. Sommige Europese landen hebben geen inschrijvingsgelden, in andere landen lopen zowel de hoogte als de berekeningswijze erg uiteen. Dit is uiteraard een probleem voor het organiseren van gezamenlijke programma's. Het inschrijvingsgeld wordt vastgelegd per consortium. In Denemarken leidt dit tot situaties waarbij er inschrijvingsgelden werden gevraagd, terwijl dit ingaat tegen de wet. Deense studenten en studenten uit de EU en EER moeten namelijk geen inschrijvingsgeld betalen. Ondertussen moeten de consortia het betaalde inschrijvingsgeld terugbetalen. Zoals reeds eerder vermeld zijn de studiegelden voor Erasmus Mundus Masters in Vlaanderen ook hoger dan de reguliere studiegelden. Het Erasmus Mundus Programma zorgt dus voor een schending van nationale wetgeving en de Europese Unie gaat zo haar bevoegdheden te buiten.

Verder vreesde VVS dat Erasmus Mundus een, al dan niet bedoeld, **braindrain** effect kan hebben. Het tussentijdse evaluatierapport en de impact assessment gaan niet in op dit probleem. Ze stellen enkel dat dit gesignaleerd werd als mogelijk probleem. Nochtans is het niet zo moeilijk om dit te onderzoeken. Via het Erasmus Mundus Alumni netwerk kan men eenvoudig onderzoeken waar de afgestudeerden belanden. Als blijkt dat afgestudeerden massaal in West-Europa blijven, moet het programma worden stopgezet.

3. ERASMUS MUNDUS II (2009-2013)

Ondertussen werkte de Europese Commissie dus een voorstel uit voor de tweede fase van Erasmus Mundus, die zal lopen van 2009 tot 2013. Dit voorstel moet nog worden goedgekeurd door het Europese parlement. VVS hoopt dat daar een goed debat zal plaatsvinden over het nieuwe voorstel en dat het nog zal worden bijgestuurd zodat het meer aansluit bij de wensen van de studenten. We overlopen eerst de nieuwigheden van het nieuwe voorstel, maken er een evaluatie van en eindigen met enkele alternatieve voorstellen.

3.1. NIEUWIGHEDEN

Het nieuwe voorstel is gebaseerd op het tussentijdse evaluatierapport en de bijhorende aanbevelingen, een impact assessment en op een consultatie van 'geïnteresseerden'. Volgens de Europese Commissie was de feedback overweldigend positief. Zowat alle aanbevelingen die volgden op het tussentijdse evaluatierapport worden in het nieuwe Erasmus Mundus voorstel overgenomen. Zo zullen er voortaan ook Erasmus Mundus doctoraten worden uitgereikt. Verder zullen er ook beurzen voor EU-studenten beschikbaar zijn voor de gezamenlijke opleidingen in de EU. Verder zal er een meer gelijkwaardige participatie zijn van derde landen.

Het nieuwe programma zal nog maar drie actielijnen bevatten:

Actiepunt 1: gemeenschappelijke Masters en doctoraten en studiebeurzen

Deze moeten de excellente kwaliteit van het Europese hoger onderwijs bevorderen.

Actiepunt 2: partnerschappen met instellingen uit derde landen en studiebeurzen

Deze actielijn moet de externe samenwerking stimuleren met onderwijsinstellingen uit derde landen, conform het buitenlandbeleid van de EU.

---

¹ http://ec.europa.eu/education/programmes/mundus/programme/facts_en.html

Actiepunt 3: acties voor communicatie en informatie

Deze moeten de zichtbaarheid van het Europese hoger onderwijs internationaal verbeteren.

Verder wordt **het budget** aanzienlijk verhoogd. Voor 2009-2013 is het budget gepland op 950 miljoen euro. De herkomst van het budget is in het nieuwe voorstel tamelijk ingewikkeld. Er worden meerdere financieringsbronnen aangesproken.

3.2. GEMISTE KANS BIS

Erasmus Mundus II is eigenlijk gewoon meer van hetzelfde. Er zijn geen fundamentele wijzigingen. De doelstellingen blijven dezelfde. Het programma wordt wel uitgebreid. VVS blijft zich ook met deze wijzigingen verzetten tegen het Erasmus Mundus programma. Het programma is elitair, de kwaliteit van de joint degrees blijft twijfelachtig en het lokt waarschijnlijk braindrain uit. Deze problemen worden zelfs verergerd door de nieuwe voorstellen.

Het risico op **braindrain** wordt zelfs vergroot door het programma uit te breiden naar doctoraten. Dit wordt ook gesteld in de impact assessment. De kans op een Europese academische carrière voor deze doctoraatsstudenten zal hoger zijn, waardoor de kans dat ze in Europa blijven groter is. Bovendien gaat het vaak om zeer technische opleidingen, waar heel wat materiaal voor nodig is. Studenten uit ontwikkelingslanden die deze opleidingen zouden volgen, kunnen met dit diploma niets aanvangen in hun thuisland en zullen dus geneigd zijn in Europa te blijven.

Als het Erasmus Mundus programma wordt verder gezet, moet er een beleid worden opgezet dat braindrain kan counteren². Er moet er geld worden uitgetrokken voor de capaciteitsopbouw van het hoger onderwijs in derde landen. Een positief punt is dat derde landen nu als volwaardige partners kunnen deelnemen. Dit kan bijdragen tot de capaciteitsopbouw en braindrain zo mee helpen tegen gaan. VVS zou **samenwerking** tussen Europese landen en derde landen in een consortium verplicht willen zien. Onder geen beding kan het huidige Erasmus Mundus aanspraak maken op gelden die bestemd zijn voor ontwikkelingsamenwerking.

VVS is in principe wel positief over de uitbreiding van de **Erasmus Mundus beurzen voor EU-studenten**. Door het hoge inschrijvingsgeld dat de consortia vragen en het feit dat EU-studenten geen recht hadden op een Erasmus Mundus beurs, maakte het programma ontoegankelijk. Doordat er echter slechts een zeer beperkt aantal beurzen zijn, zal deze aanpassing niet veel zoden aan de dijk zetten. Bovendien leidt dit ook tot problemen. De doctoraatsbeurzen zullen namelijk duurder zijn, onder andere omdat de periode langer is. Dit betekent dat met een gelijk budget, men minder beurzen zal kunnen uitreiken. Er kunnen dus in vergelijking minder mensen aanspraak maken op een beurs, wat de toegankelijkheid weer vermindert. Bovendien zullen er minder studenten uit derde landen een beurs kunnen krijgen. Deze studenten kunnen doorgaans weinig aanspraak doen op andere beurzen. Ook voor hen zal de toegankelijkheid weer dalen. Beide problemen komen voort uit het elitaire karakter van Erasmus Mundus.

In het nieuwe programma gaat er ook weinig aandacht naar het **kwaliteitsprobleem**. De gezamenlijke Master Courses blijven de basis van het programma en het nieuwe voorstel biedt geen oplossingen voor de problemen qua kwaliteitszorg. Om betere programma's aan te bieden volstaat het niet om er gewoon meer geld in te pompen. Er moet gekeken worden of de problemen met joint degrees kunnen worden opgelost. Als dit niet het geval is, moet de piste van joint programmes verlaten worden.

Ook **inschrijvingsgelden** zijn in dit nieuwe voorstel een probleem. In een annex van het nieuwe voorstel, die de financiële modaliteiten vastlegt, lezen we: "EM Master Programmes shall establish a joint tuition fee regardless of the actual place of study of the students within the master programma." Concreet zal een student dus bijvoorbeeld voor een gezamenlijke master in Engeland, Noorwegen en Vlaanderen, geen inschrijvingsgeld betalen in Noorwegen, 500 euro in Vlaanderen en zo'n 3000 pond in Engeland. In realiteit zal er één bedrag worden gevraagd ongeacht waar de student werkelijk gaat studeren en waar hij/zij de studies aanvat. Als dat Noorwegen is, dan zal daar de volle pot moeten betaald worden, ook al is dat strijdig met de Noorse grondwet. De Europese Commissie gaat hier wel degelijk haar boekje te buiten aangezien dit een bevoegdheid van de lidstaten is.

Opmerkelijk is de zeer grote stijging van **het budget**. Voor de eerste fase (2004-2008) was er een budget van 230 miljoen voorzien. Er werd toen geopperd dat het onmogelijk was om dit budget te spenderen aan het gewone Erasmusprogramma. Voor de periode 2009-2013 stijgt het budget tot 950 miljoen euro. Er zijn dus extra fondsen gevonden. VVS betreurt het dat er zo'n groot budget wordt uitgeteld voor een programma dat zich tot een kleine minderheid richt. Dit terwijl het reeds lange tijd duidelijk is dat het budget dat wordt uitgetrokken voor het Erasmus programma (en het hele Levenslans Leren programma) te beperkt is om de ambitieuze doelstellingen te bereiken.

VVS verkiest de gewone Erasmus uitwisselingen omdat dit programma zich richt naar alle Europese studenten. De Erasmusbeurzen zijn echter te laag om gelijke kansen op een buitenlandse ervaring voor alle studenten te garanderen. Bovendien zijn er te weinig beurzen. Beurzen moeten aangepast zijn aan de leef- en studiekosten van het land van bestemming. We verwijzen hierbij naar het VVS voorstel voor een Europees mobiliteitsfonds³. Om de inkomende mobiliteit van studenten uit derde landen te verhogen kan er gekeken worden of er maatregelen mogelijk zijn binnen het Erasmus programma.

² http://www.vvs.ac/documentatie_standpunten/standpunten/2006-2007/brain%20drain%20standpunt.pdf

³ http://www.vvs.ac/documentatie_standpunten/standpunten/2006-2007/het%20mofo.pdf

3.3. ALTERNATIEVEN?

Wat had VVS liever gezien? In een ideale wereld zou VVS meer geld voor internationale initiatieven zeker goedkeuren. Het geld zou in zo'n wereld ook niet gebonden zijn aan de regels van het Verdrag van de EU en dus beschikbaar zijn voor programma's die het goed kunnen gebruiken.

VVS zou veel liever een **uitbreiding van de Erasmus beurzen** zien. Deze liggen veel te laag en dekken maar een fractie van de reële studiekost. Goed beseffende dat die beurzen nooit als doelstelling hadden om zoiets te doen, is het toch de moeite om dit aan te klagen. De discrepantie met de Erasmus Mundus beurzen is wel heel schrijnend. Sommige Europese studenten hebben het financieel ook niet breed en mocht het de EU menens zijn met het bevorderen van de Europese mobiliteit, zou meer geld voor beurzen geen overbodige luxe zijn.

Verder ziet VVS liever meer middelen gaan naar **reeds bestaande bilaterale samenwerkingsverbanden** tussen Europese en niet-Europese instellingen om zo een in- en uitstroom van studenten van en naar de landen mogelijk te maken. Dit kan gecombineerd worden met speciale beurzen voor studenten uit ontwikkelingslanden. VVS zou het Erasmus Mundus project graag zien evolueren in het aanbieden van kansen voor studenten uit arme landen. De bilaterale akkoorden met de hoog ontwikkelde kapitalistische landen dienen niet samen te gaan met een beurs.

Een **kwalitatief en toegankelijk onderwijs** voor iedereen, is en blijft een streefdoel van VVS. Erasmus Mundus beantwoordt spijtig genoeg niet aan deze voorwaarde en is daarom in de ogen van VVS, een (dure) gemiste kans. VVS erkent de meerwaarde dat het volgen van onderwijs aan een Europese instelling kan bieden voor studenten uit armere landen. Er moet echter gestreefd worden naar een evenredige terugvloeiing van kennis naar deze landen. Onderwijs kan ook een vorm van ontwikkelingssamenwerking zijn. VVS steunt enkel mobiliteitsprogramma's die open staan voor allen en die aandacht hebben voor de volledige meerwaarde van mobiliteit. Voor VVS is Erasmus Mundus geen goed project. Het geld dat hieraan gegeven wordt kan beter besteed worden aan mobiliteitsprogramma's die **open staan voor iedereen**.

3.4. DECRETAAL KADER

Er is grote onduidelijkheid over het decretaale kader van de Erasmus Mundus opleidingen in Vlaanderen. Er werden enkele **uitzonderingsregels** vastgelegd. Zo mogen Erasmus Mundus opleidingen volledig in het Engels worden gedoceerd zonder dat er een Nederlandstalig equivalent wordt geëist. De erkende programma's hebben een overgangssaccreditatie verkregen en ook voor de studieduur is er een uitzondering voorzien. Voor de inschrijvingsgelden is er geen decretaale uitzondering. De hoogte van het studiegeld is dus afhankelijk van de aard van de opleiding en de nationaliteit van de ingeschreven student. Via de consortia worden de decretaale maxima echter omzeild, zoals hoger uitgelegd.

Met Erasmus Mundus II zal zich nog een bijkomend probleem stellen. Momenteel kunnen EU-studenten geen aanspraak maken op een rijkelijke Erasmus Mundus beurs. Voor de EM-opleidingen die als initiële master worden aangeboden, kan wel een studiebeurs van de Vlaamse Gemeenschap aangevraagd worden. Uiteraard moet dan wel aan de nationaliteits-, financiële en pedagogische voorwaarden voldaan worden. EU-studenten kunnen ook een Erasmusbeurs aanvragen. Dit kan enkel maar voor het deel van de opleiding dat in het buitenland wordt gevolgd. In het voorstel voor EM II zullen nu ook EU-studenten een Erasmus Mundus beurs van 21.000 euro kunnen aanvragen. Het kan alleszins niet de bedoeling zijn dat studenten beurzen gaan cumuleren. De Vlaamse beurzenpot is beperkt en moet dus niet worden besteed aan extraatjes bovenop de rijkelijke EM-beurzen. De **cumulatie van beurzen** moet dus decretaal worden uitgesloten.

4. CONCLUSIE

Ook met de voorgestelde wijzigingen aan het Erasmus Mundus programma, blijft VVS een koele minnaar. Het programma blijft elitair van opzet, het risico op braindrain wordt vergroot en de kwaliteit van de joint degrees is discutabel. VVS betreurt dan ook dat het budget voor Erasmus Mundus II zowat 4 keer hoger zal liggen dan voorheen. De studentenmobiliteit blijft in Europa op een laag pitje staan. Het extra geld dat nu voor EM wordt uitgetrokken, zou beter besteed worden aan het Levenslang Leren programma. Zo kan de pot voor Erasmusbeurzen, die veel meer studenten kunnen bereiken, vergroot worden.

Als het Europese Parlement toch beslist het programma verder te zetten, wil VVS nog enkele eisen op tafel leggen. Via het Erasmus Mundus programma moet het mogelijke braindrain effect onderzocht worden. Dit kan zeer eenvoudig door de alumni studenten te bevragen naar hun huidige verblijfplaats en hun toekomstplannen. Als blijkt dat er een braindrain effect is, dan moet het EM-programma worden bijgestuurd. Verder moet er een onderzoek komen naar de socio-economische achtergrond van de EM-studenten. Zo kan er onderzocht worden of de rijkelijke beurzen effectief zijn of ze hun doel voorbij schieten.

Daarnaast wil VVS dat de partnerschappen met derde landen versterkt worden. De deelname van een derde land aan de consortia die een gezamenlijke opleiding inrichten zou verplicht moeten worden.

Op Vlaams niveau wil VVS een duidelijk decretaal kader voor de Erasmus Mundus opleidingen. De decretaale maximale studiegelden moeten gerespecteerd worden. Bovendien moet de cumulatie van beurzen decretaal worden uitgesloten.